

Elmer, højskoleforstander 1905 - 1912

Skrevet af Niels Nørgaard Nielsen

Lars N. Elmer

Da Frederik Voigt i 1905 fratrådte som forstander på Støvring Højskole for at tiltræde en stilling som konsulent i Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, trådte forhenværende forstander Søren Frederiksen, nu ejer af den nærliggende Grangården, til igen. Han betingede sig, at der blev ansat et lærerpar, der kunne bo på højskolen og stå for skolens økonomi og daglige drift og snarest overtage hele ledelsen. Valget faldt på den 36-årige Lars N. Elmer og hans hustru Elisabeth.

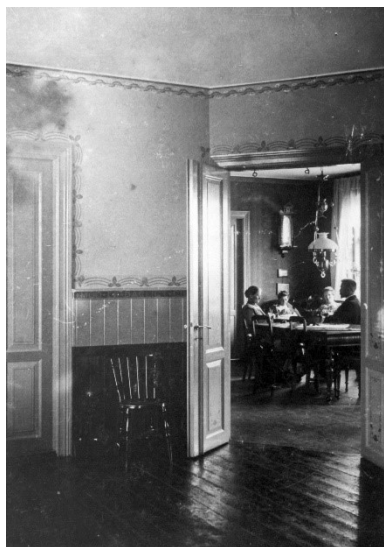
Lars N. Elmer var født i Karise 28. maj 1869 og blev døbt Lars Peter Nielsen. Faderen, murer Hans Christian Nielsen søgte og fik navneforandring i 1904 til sig og sine børn, der efterfølgende førte efternavnet Nielsen-Elmer, med bindestreg vel at mærke. Det med bindestreg blev dog af Lars hurtigt glemt og Nielsen til N., hvorefter han altid optrådte med navnet L. N. Elmer.

Elisabeth Elmer

Som ung fulgte Elmer i sin fars fodspor, idet han om sommeren arbejdede som murer, men hver vinter, ni år i træk, tog han på højskole for at uddanne sig. Han var først på Karise Højskole, Øster Ørslev Højskole og Vallekilde Højskole, hvor navnlig Ernst Trier på Vallekilde Højskole havde gjort stort indtryk på ham og var i hele hans virke en stor inspiration. Som afslutning på sin uddannelse tog han senest to år på Askov Højskole, hvor han gennemgik det udvidede kursus med det udtrykkelige formål selv at blive højskolelærer.

I 1894 var hans uddannelse som sådan overstået, og han kunne samme år selv lade sig ansætte på Elbæk Højskole øst for Horsens samtidig med skolens grundlæggelse. Forstanderen her hed Johannes Elbek, der selv var tømrer af oprindelig profession. Med kombinationen af en murer og en tømrer som drivkræfter i den ny højskole mente de, sagt i spøg, at de sagtens kunne ”bygge” en højskole. I 1898 år søgte Elmer nye græsgange og flyttede til Aaby Højskole ved Aabybro. I 1905 blev han som før skrevet ansat som lærer og medforstander på Støvring Højskole. Ordningen med den erfarne Frederiksen som formel forstander og en nyansat som medforstander begrundedes i ønsket om kontinuitet i højskolens ånd og daglige drift. I 1909 overtog han den formelle ledelse af skolen, mens Frederiksen fortsatte som medforstander.

Familien Elmers stuer på Støvring Højskole

Om ansættelsen har Elmer selv skrevet at ”Valget faldt på mig. Nej, det er ikke rigtigt, det faldt på *min kone* og mig, ti da jeg var i Støvring første gang for at tale med folk her, sagde man udtrykkelig til mig, at det var lige så meget en højskolekone, man søgte, som en højskolelærer”.

Elevhold sammen med de to forstanderpar ca. 1907. På anden række sidder i midten fra venstre Søren Frederiksen, Johanne Frederiksen, Elisabeth Elmer og L. N. Elmer. De tre små børn er Elmers - to mere kom til senere

I 1910 knyttedes der, i nært samarbejde med "Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger", en uddelerskole for kommende brugsuddelere til højskolen.

Om dette for en højskole lidt usædvanlige tiltag har Elmer i 1911 skrevet: "Inden for uddelerstanden har der i længere tid været ønske om at få en fyldigere uddannelse af medhjælpere, idet man fandt, at de unge i mange tilfælde var vel småt udrustet, når de tog uddelerplads. Der var delte meninger om, hvordan denne tanke skulle virkeliggøres, men til sidst enedes man om at søge den realiseret

ret i forbindelse med en højskole. I følge den forbindelse, der fra tidligere tid var mellem brugsforeningerne og Støvring Højskole, faldt det næsten af sig selv, at man henvendte sig her til og spurgte, om vi ville prøve. Dertil sagde vi ja, og med velvillig hjælp af Fællesforeningen, der stillede forretningsfører Ch. Larsen og konsulent Frederik Voigt til rådighed som lærere i de særlige fag, begyndte vi sidste vinter. Det første forsøg faldt så godt ud, at de interesserede parter finder, der bør fortsættes endnu næste vinter, men om det i øvrigt bliver noget varigt, kan kun tiden afgøre. Det er i det hele endnu kun et forsøg". Denne skole fortsattes frem til 1932, da brugsforeningerne etablerede sin egen skole, Andelsskolen, i Middelfart. Dette skridt blev taget temmelig ilde op på Støvring Højskole, hvor man havde indrettet sig godt og investeret med henblik på fortsat drift af denne del af skolens virksomhed.

Om Elmers virke og temperament har Carl Nielsen, forstander for Vraa Højskole, skrevet efter Elmers død: "Han var af natur især i sine unge år meget kamplysten, og det er jo sandt nok, at han heller ikke i sin manddom tog med fløjlschandsker på sin modpart, men det er lige så sandt, at han elskede ikke kamp for kampens skyld, men for de idéers skyld, som kampen gjaldt. De, der kun lærte ham at kende på afstand, og som modstander, havde undertiden lidt vanskeligt ved at indrømme dette, men vi, som kendte ham nøjere, véd, at således forholdt det sig. Og vi er glade ved nu ved hans bortgang at kunne beholde og bevare forvisningen om: At en Dannemand uden bram og svig det kan vi dog trygt ham kalde".

En for os anonym skribent "K. J." har skrevet om Elmer: "Der var det særegne ved Elmer, at man aldrig kunne være sammen med ham ret længe, før man var inde på et eller andet, der optog ham. Hans tale drejede sig aldrig om "vind og vejr". Det havde han ikke tid til, det var spild af kraft, ligesom han heller aldrig gik ind på drøftelsen af andre menneskers personlige forhold. På næstens "gode navn og rygte" tog han diskret og nænsomt. Altid var han på vagt mod uretten, og hvor han mødte den, angreb han den af al sin evne. Alle krogveje afskyede han, og al gåen udenom var ham imod. Derfor kunne hans ord falde så hvast, hug på hug, over gøglet, til det lammet og laset trak sig uden for hans rækkevidde".

Af politisk overbevisning var Elmer som højskolemand næsten pr. automatik Venstremand og nok på den mere radikale fløj, idet han, ved Venstres spaltning i spørgsmålet om forlig eller ej

Støvring Højskole på eller kort efter Elmers tid. Verandaen blev bygget for at hjælpe den tuberkuloseramte Elmer

med Estrups Højregering om en afslutning af provisorietiden, var blandt de, der taltes i forligsmodstandernes kreds. Det var den kreds, der senere dannede Vestrereformpartiet, der snart kom under I. C. Christensens ledelse. I det spørgsmål var han ofte i skarp diskussion med flertallet af Venstrefolkene på Horsensegnen, hvor han på det tidspunkt virkede. Om man skal lægge noget i Elmers påfaldende lighed med Viggo Hørup hvad angår frisure og skægpragt er et uafklaret spørgsmål.

Det var især om kirke- og skolepolitik, Elmer offentligt lagde sine holdninger frem. Han lagde aldrig skjul på sine meget markante liberale meninger. Således holdt han strengt på, at ingen havde ret til at nyde fattighjælp, hvis vedkommende på nogen måde var i stand til at klare sig selv og mere kontroversielt, at grundloven efter hans mening ikke tillod nogen at lade deres børn gå i gratis offentlig skole, hvis de havde råd til at gå i en betalt skole. En sådan gratis offentlig skole for alle var efter hans mening ”i strengeste forstand udenfor grundlovens forudsætning. Blev statsskolen først stillet på sin rette plads, således at kun de uformuende fik gratis undervisning der, medens alle de andre betalte deres skolepenge direkte til skolen, så ville friskolen få bedre kår, thi det ville da for befolkningens skyld omtrent være hip som hap, enten man sendte sine børn i statsskole eller i friskole”. Ikke overraskende gjorde sådanne ytringer ham ikke populær i vide kredse i Venstre, hvor netop mange lærere var medlemmer og havde det absolut modsatte synspunkt, nemlig at gratis undervisning var en vigtig del af den demokratiske opdragelse af børn fra alle samfundslag.

Elmer fik ikke nogen lang tid på Støvring Højskole, idet en sygdom, tuberkulose i svælget, langsom men sikkert tog hans kræfter. De sidste par år af sit liv var Elmer stærkt generet af sygdommen i sit arbejde som højskolelærer. Dels fordi sygdommen gjorde det vanskeligt for ham at afholde undervisning, dels fordi han ikke kunne forlige sig med at være syg og syntes han havde så meget, han gerne ville opnå og udrette. Flere gange måtte han til København for at få behandlinger, som hjalp et stykke tid. Sygdommen lod sig dog ikke standse, men blev værre og værre og opholdene på sygehus i

København blev tilsvarende længere. Fra begyndelsen af april kunne han ikke mere, men måtte holde sengen. Til slut angreb sygdommen også hjernen, hvilket medførte, at han døde hen på eftermiddagen 11. maj 1912.

Begravelsen om eftermiddagen 15. maj blev overværet af omkring 500 mennesker, der samlede sig i Højskolens smukt pyntede gymnastiksal, hvor kisten var anbragt mellem ”floromvundne kandelabre med tændte lys”. Foran kisten var lagt et væld af kranser. Bag kisten stod talerstolen, og her fra blev der holdt en lang række taler af folk med tilknytning til højskoler, andelsbevægelsen og kirkelige kredse. Imellem talerne blev der sunget en række salmer.

Elmer blev begravet på Støvring Kirkegård, hvor hans og hustru Elisabeths gravsten stadig kan ses

Højtideligheden på Højskolen varede et par timer, hvorefter kisten under salmesang blev båret til den nærliggende kirkegård af tidligere elever fra Højskolen. Valgmenighedspræst Jens Berthelsen fra Vraa foretog jordpåkastelsen og endnu et par salmer blev sunget. Elisabeth Elmer gik herefter hen til graven og takkede med gråd i stemmen, men dog med klar og tydelig røst, for al den deltagelse hun havde mødt i forbindelse med ægtemandens død og begravelse. Hendes korte tale, hvor hun stod sammen med sine fem små børn, gjorde et dybt indtryk på de fremmødte.

I "Baunen", friskolernes blad skrev Johannes Elbek umiddelbart efter Elmers død: "Hans arbejdsår ved højskolen blev ikke mange, atten i det hele. Ved de tre skoler, Elbæk, Aaby og Støvring, hvor han har virket, vil han blive mindet. Dybest spor har han naturligvis trådt i Støvring. Det er ikke en mands ord, der mindes, men manden, vi lærte at kende gennem hans ord, vi bevarer i vor erindring. Elmers venner vil glemme, hvad han har sagt, men de vil altid huske, hvem han var. Det var vemodigt at se ham det sidste års tid gå så tavs iblandt os. Vi husker ham alle fra højskolelærernes kursus i

København sidste år. Sygdommen havde da allerede lagt dødsmærkerne på ham. Den var på dens sidste stadium, havde angrebet halsen, så han skulle skåne stemmen. I samtale sank hans stemme ned til en klangløs hvisken. Kun mindes jeg en aften sidste sommer, vi gik sammen i Støvring Højskoles have, og han rådførte sig med mig, om han skulle tage imod tilbuddet, som han lige have fået, om at overtage redaktionen af "Baunen". Han var meget optaget af tanken, og af og til blussede stemmen op som en lampe i trækvinden. I sin optagethed glemte han sin sygdom. Jeg kunne kun råde til, skønt hans sygdom foruroligede mig meget, men jeg følte, at efter hans evner og anskuelser var han selvskreven til at lede bladet for den fri skole og den fri kirke. Nu er hans gerning sluttet. Midt i manddommens år måtte han bryde op, men hans arbejde har sat sine spor, og hans minde vil leve iblandt os".

Efter Elmers død måtte Søren Frederiksen igen for en tid overtage ledelsen af Støvring Højskole. I første omgang som forstander, senere som medforstander i samarbejde med de efterfølgende forstandere Hans Chr. Andersen, Ole Stevns, Anton Riis og senest med hans egen næstældste søn Jens Frederiksen.